

Lakialoite LA 79/2022 vp

Merja Mäkisalo-Ropponen sd ym.

Lakialoite laiksi potilasasiavastaavista, sosiaaliasiavastaavista ja vammaisasiavastaavista

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoite on sisällöltään muutoin sama kuin eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys HE 300/2022 vp, mutta toisin kuin hallituksen esityksessä laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista, on aloitteeseen lisätty vammaisasiavastaavan tehtävä. Aloite on tarkoitettu käsiteltäväksi yhdessä hallituksen esityksen HE 300/2022 vp kanssa. Vammaisasiavastaavan tehtävänä on edistää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja vammaisten oikeuksia sekä palveluiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä.

PERUSTELUT

Vammaiset ovat kokeneet, ettei potilasasiavastaavalla tai sosiaaliasiavastaavalla ole aina aikaa tai tietoa vammaisuuteen liittyvistä erityistekijöistä. Vammaiset kokevat usein, että heidän tarpeensa ja oikeutensa jäävät toteutumatta sosiaali- ja terveystalveissa. Vammaiset asiakkaat ovat myös muita haavoittuvammassa asemassa ja usein tarvitsevat enemmän apua asioinnissaan ja tarvittavien palveluiden saannissa.

Suomi on ratifioinut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista, jonka tarkoituksena on "edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynäisen arvon kunnioittamista". Sopimuksen 25 artiklassa "Terveys" puolestaan säädetään vammaisten henkilöiden oikeudesta "parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella". Tämän käytännön toteuttamiseksi tulee myös sosiaali- ja terveystalveissa kiinnittää erityistä huomiota vammaisten oikeuksien toteutumiseen sekä henkilökunnan tietouteen vammaisten oikeuksista, tarpeista ja itsemääräämisoikeudesta. Vammaisasiavastaava edistäisi näiden oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa. Vammaisasiavastaava edistäisi myös palveluiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta.

Monissa kunnissa on jo nimikkeellä "vammaisasiamies" vastaavia tehtäviä, ja tehtävien perustamista pohditaan perustettavaksi myös joillain hyvinvointialueilla. Vammaisten oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen takaamiseksi on tärkeää, että myös vammaisasiavastaavan tehtävän

Lakialoite LA 79/2022 vp

järjestämisestä kaikilla hyvinvointialueilla, kelpoisuudesta ja tehtävistä säädetään yhdenmukaisesti laissa.

Eduskunnan käsittelyssä on tällä hetkellä hallituksen esitys HE 300/2022 vp, johon tämä aloite pohjautuu. Aloitteen tarkoituksena on lisätä hallituksen esittämään lakiin myös vammaisasiavastaavan tehtävät. Aloite on tarkoitettu käsitellä yhdessä hallituksen esityksen HE 300/2022 vp kanssa. Aloitteen tarkoituksena on täydentää hallituksen esittämää lakia potilasiasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista lisäämällä lakiin myös vammaisasiavastaavia koskevat säännökset.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

potilasiasiavastaavista, sosiaaliasiavastaavista ja vammaisasiavastaavista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Potilaan, sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan sekä vammaisten henkilöiden oikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen edistämiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa nimetään potilasiasiavastaavia, sosiaaliasiavastaavia ja vammaisasiavastaavia.

Tässä laissa säädetään potilasiasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä, potilasiasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toimintaa koskevista edellytyksistä, potilasiasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien tehtävistä sekä henkilötietojen käsittelystä potilasiasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnassa.

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös Helsingin kaupunkiin.

2 §

Hyvinvointialueiden vastuu potilasiasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä

Hyvinvointialueiden on järjestettävä potilasiasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminta seuraavissa palveluissa ja toiminnoissa:

- 1) hyvinvointialueiden järjestämä ja tuottama sosiaali- ja terveydenhuolto;
- 2) HUS-yhtymän järjestämä terveysosiaalityö;
- 3) valtion ja itsenäisten julkisoikeudellisten yhteisöjen järjestämät ja tuottamat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut lukuun ottamatta 4 §:ssä tarkoitettuja palveluja;

Lakialoite LA 79/2022 vp

- 4) kuntien tuottamat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut;
- 5) kuntien ja yksityisten järjestämät ja tuottamat varhaiskasvatuspalvelut;
- 6) yksityisten järjestämät ja tuottamat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut;
- 7) työnantajien järjestämät ja tuottamat työterveyshuollon palvelut.

Kukin hyvinvointialue vastaa potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä 1 momentin 1 ja 7 kohdassa tarkoitetun järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon osalta. Jos kuitenkin hyvinvointialueen järjestämän terveydenhuollon palvelun tuottaa 4 §:ssä tarkoitettu taho, vastaa tämä myös potilasasiavastaavien toiminnan järjestämisestä tältä osin. Muutoin potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä vastaava hyvinvointialue määräytyy sen mukaisesti, minkä hyvinvointialueen alueella 1 momentissa tarkoitettua palvelua annetaan. Jos kuitenkin 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun hyvinvointialueen tuottaman terveydenhuollon palvelun tai hyvinvointialueen alueella annettavan 1 momentin 3, 4 tai 6 kohdassa tarkoitetun terveydenhuollon palvelun järjestää 3 tai 4 §:ssä tarkoitettu taho, vastaa tämä myös potilasasiavastaavien toiminnan järjestämisestä tältä osin.

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminta on järjestettävä yhtenäisenä hallinnollisena kokonaisuutena erillään hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvistä tehtävistä.

Hyvinvointialueen on nimettävä potilasasiavastaavia, sosiaaliasiavastaavia ja vammaisasiavastaavia riittävästi siten, että potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien palveluja on saatavilla potilaiden ja asiakkaiden palvelutarpeen mukaisesti. Hyvinvointialueen on nimettävä lisäksi potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan vastuuhenkilö, jos potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien tehtäviä hoitaa useampi kuin yksi henkilö. Hyvinvointialue voi myös nimetä erikseen vastuuhenkilön potilasasiavastaavien toiminnalle, erikseen sosiaaliasiavastaavien toiminnalle ja erikseen vammaisasiavastaavien toiminnalle, jolloin jokainen vastuuhenkilö hoitaa tehtäväalaansa kuuluvat 8 §:n 3 momentissa tarkoitettut vastuuhenkilön tehtävät. Jos vain yksi henkilö hoitaa hyvinvointialueen potilasasiavastaavan ja sosiaaliasiavastaavan tehtävät, on tämän huolehdittava 8 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tehtäviensä lisäksi 8 §:n 3 momentissa tarkoitetuista vastuuhenkilön tehtävistä.

Hyvinvointialueen on tiedotettava potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnasta asukkailleen ja julkaistava potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien, vammaisasiavastaavien ja vastuuhenkilön nimet ja yhteystiedot internetissä sekä muilla saavutettavilla tavoilla. Hyvinvointialueen lisäksi muiden 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja palveluja järjestävien ja tuottavien tahojen on tiedotettava asukkailleen ja potilailleen potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnasta ja yhteystiedoista saavutettavilla tavoilla. Hyvinvointialueen ja mainittujen muiden tahojen on otettava tiedottamisessa huomioon eri asiakas- ja potilasryhmien tarpeet.

Palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämiseksi säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 3 luvussa. Hyvinvointialue ei voi kuitenkaan hankkia potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan vastuuhenkilön tehtäviä yksityiseltä palveluntuottajalta.

Hyvinvointialueen potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan kehittämiseen ja täydennyskoulutukseen sovelletaan, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 32 ja 59 §:ssä säädetään.

Lakialoite LA 79/2022 vp

3 §

HUS-yhtymän vastuu potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä

HUS-yhtymän on järjestettävä potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminta järjestämässään ja tuottamassaan terveydenhuollossa. Jos kuitenkin HUS-yhtymän tuottaman terveydenhuollon palvelun järjestää hyvinvointialue tai 4 §:ssä tarkoitettu taho, vastaa tämä myös potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä tältä osin. HUS-yhtymän järjestämään potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toimintaan sovelletaan, mitä 2 §:n 3—7 momentissa säädetään potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnasta.

4 §

Valtion ja Työterveyslaitoksen vastuu potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä

Valtion on järjestettävä potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminta seuraavissa terveydenhuollon palveluissa:

- 1) valtion mielisairaaloista annetussa laissa (1292/1987) mainituissa valtion mielisairaaloissa annettava terveyden- ja sairaanhoito;
- 2) terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987) tarkoitettut Puolustusvoimien järjestämät ja tuottamat terveyden- ja sairaanhoidon palvelut;
- 3) Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa (1635/2015) tarkoitettun Vankiterveydenhuollon yksikön järjestämät ja tuottamat terveyden- ja sairaanhoidon palvelut.

Työterveyslaitoksen on järjestettävä potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminta työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetussa laissa (159/1978) tarkoitetuissa tuottamissaan terveyden- ja sairaanhoidon palveluissa.

Potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminta on järjestettävä erillään 1 momentissa tarkoitettujen valtion viranomaisten ja laitosten sekä Työterveyslaitoksen terveydenhuollon järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvistä tehtävistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen valtion viranomaisten ja laitosten sekä Työterveyslaitoksen on nimettävä potilasasiavastaavia ja vammaisasiavastaavia riittävästi siten, että potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien palveluja on saatavilla potilaiden palvelutarpeen mukaisesti. Kunkin 1 momentissa tarkoitettujen valtion viranomaisen ja laitoksen sekä Työterveyslaitoksen on nimettävä lisäksi potilasasiavastaavien toiminnan vastuhenkilö ja vammaisasiavastaavien toiminnan vastuhenkilö, jos potilasasiavastaavien tai vammaisasiavastaavien tehtäviä hoitaa kyseisessä valtion viranomaisessa tai laitoksessa tai Työterveyslaitoksessa useampi kuin yksi potilasasiavastaava tai vammaisasiavastaava. Jos potilasasiavastaavan tai vammaisasiavastaavan tehtäviä hoitaa vain yksi potilasasiavastaava tai yksi vammaisasiavastaava, on tämän huolehdittava 8 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtäviensä lisäksi 8 §:n 5 momentissa tarkoitetuista vastuuhenkilön tehtävistä. Edellä 1 momentissa tarkoitettujen valtion viranomaisten ja laitosten sekä Työterveyslaitoksen on tiedotettava potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnasta potilailleen ja julkaistava potilasasiavastaavien, vammaisasiavastaavien ja vastuuhenkilön nimet ja yhteystiedot internetissä sekä muilla saavutettavilla tavoilla. Tiedottamisessa on otettava huomioon eri potilasryhmien tarpeet.

Lakialoite LA 79/2022 vp

Edellä 1 momentissa tarkoitetut valtion viranomaiset ja laitokset sekä Työterveyslaitos voivat sopia hyvinvointialueen kanssa siitä, että hyvinvointialue tuottaa potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan kyseisen valtion viranomaisen tai laitoksen tai Työterveyslaitoksen puolesta. Lisäksi valtion mielisairaalat ja Vankiterveydenhuollon yksikkö voivat sopia toistensa kanssa potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan tuottamisesta toistensa puolesta.

Kukin 1 momentissa tarkoitettu potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä vastaava valtion viranomainen ja laitos sekä Työterveyslaitos vastaa potilasasiavastaaviensa ja vammaisasiavastaaviensa toiminnan kehittamisestä ja täydennyskoulutuksesta.

5 §

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien riippumattomuus ja puolueettomuus

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnasta järjestämisvastuussa olevan on järjestettävä potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminta siten, että heidän riippumattomuutensa ja puolueettomuutensa turvataan heidän hoitaessaan tehtäviään. Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien on toimittava tehtävässään riippumattomasti ja puolueettomasti.

6 §

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien kelpoisuus

Potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vammaisasiavastaavan toiminnan vastuuhenkilön tehtävään on kelpoinen henkilö, jolla on tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja tehtävän edellyttämä tehtäväalan tuntemus.

7 §

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien palvelujen kieli

Henkilön kielellisistä oikeuksista potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien palveluissa säädetään kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003). Edellä 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja palveluja saavalla henkilöllä on potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien palveluissa samat kielelliset oikeudet kuin mainitussa lainkohdassa tarkoitettuja palveluja saadessaan. Lisäksi 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja palveluja saavalla henkilöllä on potilasasiavastaavien palveluissa samat kielelliset oikeudet kuin mainitussa lainkohdassa tarkoitettuja palveluja saadessaan.

Käyttäessään Lapin hyvinvointialueen rahoitusvastuulle kuuluvia sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja saamelaisella on oikeus 2 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn estämättä käyttää Lapin hyvinvointialueen järjestämiä potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien palveluja.

Jos potilasasiavastaava, sosiaaliasiavastaava ja vammaisasiavastaava ei hallitse henkilön käyttämää viittoma- tai muuta kieltä tai henkilö ei vammaisuuden tai muun syyn vuoksi voi tulla

Lakialoite LA 79/2022 vp

ymmärretyksi, toiminnasta järjestämisvastuussa olevan on sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien palveluja annettaessa.

8 §

Potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan, vammaisasiavastaavan ja vastuuhenkilön tehtävät

Potilasasiavastaavan tehtävänä on:

- 1) neuvoa potilaita potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992), jäljempänä potilaslaki, soveltamiseen liittyvissä asioissa;
- 2) neuvoa ja tarvittaessa avustaa potilasta tai potilaan laillista edustajaa, omaista tai muuta läheistä potilaslain 10 §:ssä tarkoitetun muistutuksen tekemisessä;
- 3) neuvoa, miten kantelu, oikaisuvaatimus, valitus, vahingonkorvausvaatimus, potilas- tai lääkevahinkoa koskeva korvausvaatimus tai muu potilaan terveydenhuollon oikeusturvaan liittyvä asia voidaan panna vireille toimivaltaisessa viranomaisessa;
- 4) tiedottaa potilaan oikeuksista;
- 5) koota tietoa potilaiden yhteydenotoista ja seurata potilaiden oikeuksien ja aseman kehitystä; sekä
- 6) toimia 1—5 kohdassa säädettyjen tehtäviensä lisäksi muutenkin potilaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Sosiaaliasiavastaavan tehtävänä on:

- 1) neuvoa asiakkaita sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000), jäljempänä sosiaalihuollon asiakaslaki, ja varhaiskasvatuslain (540/2018) soveltamiseen liittyvissä asioissa;
- 2) neuvoa ja tarvittaessa avustaa asiakasta tai asiakkaan laillista edustajaa, omaista tai muuta läheistä sosiaalihuollon asiakaslain 23 §:ssä tarkoitetun muistutuksen tekemisessä sekä neuvoa ja tarvittaessa avustaa varhaiskasvatuslain 54 §:ssä tarkoitetun muistutuksen tekemisessä;
- 3) neuvoa, miten kantelu, oikaisuvaatimus, valitus, vahingonkorvausvaatimus tai muu asiakkaan sosiaalihuollon tai varhaiskasvatuksen oikeusturvaan liittyvä asia voidaan panna vireille toimivaltaisessa viranomaisessa;
- 4) tiedottaa asiakkaan oikeuksista;
- 5) koota tietoa asiakkaiden yhteydenotoista ja seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä; sekä
- 6) toimia 1—5 kohdassa säädettyjen tehtäviensä lisäksi muutenkin asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Vammaisasiavastaavan tehtävänä on:

- 1) edistää, seurata ja selvittää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista muihin hyvinvointialueen asukkaisiin nähden sekä tiedottaa ja raportoida toimenpiteistä;
- 2) ohjata ja neuvoa vammaisia henkilöitä ja heidän läheisiään vammaisuuteen ja vammaisten oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä;
- 3) edistää hyvinvointialueen palvelujen saavutettavuutta sekä myönteistä asennoitumista vammaisuutta ja esteettömyyttä kohtaan;
- 4) tiedottaa ja kouluttaa vammaisten oikeuksista;
- 5) koota tietoa vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumisesta ja kehityksestä palveluissa;

Lakialoite LA 79/2022 vp

6) neuvoa, miten kantelu, oikaisuvaatimus, valitus, vahingonkorvausvaatimus tai muu vammaisen asiakkaan oikeusturvaan liittyvä asia voidaan panna vireille toimivaltaisessa viranomaisessa; sekä

7) toimia 1—6 kohdassa säädettyjen tehtäviensä lisäksi muutenkin vammaisten oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Hyvinvointialueen potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan vastuuhenkilön tehtävänä on:

1) ohjata ja koordinoida potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toimintaa;

2) kehittää osaltaan potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien osaamista ja toimintaa;

3) seurata potilaiden ja asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä ja koota siitä yhdessä potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien kanssa vuosittain selvitys aluehallitukselle; sekä

4) tehdä yhteistyötä eri sosiaali- ja terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen viranomaisten ja palveluntuottajien kanssa asiakkaan ja potilaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Edellä 4 momentin 3 kohdassa tarkoitettu aluehallitukselle annettava selvitys on annettava lisäksi tiedoksi hyvinvointialueen alueen kuntien kunnanhallituksille ja aluehallintovirastolle sekä tarvittaessa muille 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen palvelujen järjestäjille ja tuottajille. Hyvinvointialueen on julkaistava selvitys internetissä ja tiedotettava selvityksen julkaisemisesta.

Edellä 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen tahojen potilasasiavastaavien toiminnan vastuuhenkilöihin sovelletaan 3 momenttia siltä osin kuin siinä säädetään potilasasiavastaavien toimintaan liittyvistä vastuuhenkilön tehtävistä. Kukin vastuuhenkilö antaa 4 momentin 3 kohdassa tarkoitettua selvityksen sille 3 tai 4 §:ssä tarkoitettulle taholle, jonka potilasasiavastaavien toiminnan vastuuhenkilö hän on, sekä tiedoksi aluehallintovirastolle.

9 §

Rekisterinpitäjät

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä vastaava hyvinvointialueen toimivaltainen viranomainen on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) tarkoitettu järjestämisvastuulleen kuuluvan potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan asiakirjojen sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneiden potilas- ja sosiaaliasiameistoiminnan asiakirjojen rekisterinpitäjä.

Potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä vastaava HUS-yhtymän toimivaltainen viranomainen on 1 momentissa tarkoitettu järjestämisvastuulleen kuuluvan potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan asiakirjojen sekä sille Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin hallinnasta siirtyneiden potilasasiameistoiminnan asiakirjojen rekisterinpitäjä.

Potilasasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestämisestä vastaavat valtion mielisairaalat, Vankiterveydenhuollon yksikkö ja Työterveyslaitos ovat 1 momentissa tarkoitettuja niiden järjestämisvastuulle kuuluvien potilasasiavastaavien toiminnan asiakirjojen rekisterinpitäjiä.

Lakialoite LA 79/2022 vp

Puolustusvoimien järjestämän potilasasiavastaavien toiminnan asiakirjojen rekisterinpitäjänä toimii Pääesikunta.

10 §

Henkilötietojen käsittely

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan asiakirjat on pidettävä erillään rekisterinpitäjän muista asiakirjoista.

Potilasasiavastaavalla, sosiaaliasiavastaavalla ja vammaisasiavastaavalla on oikeus käsitellä hallussaan oleviin asiakirjoihin sisältyviä tehtäviensä suorittamisen kannalta välttämättömiä henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä. Käyttöoikeudet sähköisesti tallennettuihin henkilötietoihin on määriteltävä ottaen huomioon kunkin potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vammaisasiavastaavan tehtävät.

Alaikäisen oikeuteen kieltää itseään koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen sovelletaan, mitä potilaslain 9 §:n 2 momentissa ja sosiaalihuollon asiakaslain 11 §:n 3 momentissa säädetään.

11 §

Tietojen dokumentointi ja rekisteröinti

Kun kyse on muusta kuin yleisestä neuvonnasta, potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vammaisasiavastaavan on antaessaan henkilölle 8 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja palveluja rekisteröitävä sen lisäksi, mitä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 27 §:ssä säädetään, seuraavat tiedot:

- 1) asianosaisen henkilön nimi sekä henkilötunnus tai, jollei se ole tiedossa, hänet väliaikaisesti yksilöivä tunnus tai syntymäaika;
- 2) laillisen edustajan, omaisen tai muun läheisen nimi ja toimivalta;
- 3) henkilön äidinkieli ja asiointikieli;
- 4) tieto 10 §:n 3 momentissa tarkoitettua tietojen antamista koskevasta kiellosta;
- 5) potilasasiavastaavalle, sosiaaliasiavastaavalle ja vammaisasiavastaavalle saapuneen asiakirjan saapumisajankohta;
- 6) asiakirjan laatijan nimi sekä tehtävä toimintayksikössä;
- 7) asiakirjan laatimisajankohta.

Potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vammaisasiavastaavan on 1 momentissa tarkoitettuja palveluja antaessaan lisäksi dokumentoitava kuvaus pyydetystä neuvonnasta, annettu neuvonta ja muut toimenpiteet sekä muut palvelujen antamiseen liittyvät välttämättömät tiedot.

12 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Rekisterinpitäjän on säilytettävä potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan asiakirjat ja lokitiedot 12 vuotta asian käsittelyn päättymisestä. Kun asia-

Lakialoite LA 79/2022 vp

kirjojen säilytysaika on päätynyt eikä Kansallisarkisto ole määrännyt asiakirjaa pysyvästi säilytettäväksi, on rekisterinpitäjän huolehdittava siitä, että asiakirjat tuhoetaan välittömästi.

13 §

Potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vammaisasiavastaavan tiedonsaantioikeus

Hyvinvointialueen potilasasiavastaavalla, sosiaaliasiavastaavalla ja vammaisasiavastaavalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada Digi- ja väestötietovirastolta sekä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja palveluja järjestäviltä ja tuottavilta tahoilta välttämättömät tiedot:

1) potilaan tai asiakkaan laillisen edustajan, omaisen tai muun läheisen toimivallan varmistamiseksi;

2) 10 §:n 3 momentissa tarkoitetun kiello-oikeuden perusteena olevasta alaikäisen kypsyysarvioinnista.

Edellä 3 ja 4 §:ssä tarkoitetun tahon potilasasiavastaavalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada 1 momentissa tarkoitetut välttämättömät tiedot Digi- ja väestötietovirastolta sekä siltä 3 tai 4 §:ssä tarkoitetulta taholta, jonka järjestämää potilasasiavastaavien toimintaa kyseinen potilasasiavastaava hoitaa.

14 §

Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan valvonta ja valtakunnallinen rekisteri

Hyvinvointialueen, HUS-yhtymän, valtion ja Työterveyslaitoksen omavalvontaan ja viranomaisvalvontaan niiden järjestäessä potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien tai vammaisasiavastaavien toimintaa sovelletaan, mitä erikseen säädetään mainittujen tahojen järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on pidettävä potilasasiavastaavista, sosiaaliasiavastaavista ja vammaisasiavastaavista valtakunnallista rekisteriä. Rekisteriin merkitään potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien nimi- ja yhteystiedot, koulu- ja toiminnan järjestäjä. Potilasasiavastaavien, sosiaaliasiavastaavien ja vammaisasiavastaavien toiminnan järjestäjien on annettava mainitut tiedot ja niiden muutokset sähköisesti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

15 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 11 § ja sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintaa koskevan lain (812/2000) 24 ja 24 a §, sellaisina kuin ne ovat, 24 § osaksi laissa 603/2022 ja 24 a § laissa 290/2016.

Tämän lain 11 §:ää ja 14 §:n 2 momenttia sovelletaan viimeistään 1 päivästä tammikuuta 2025 alkaen.

Lakialoite LA 79/2022 vp

Henkilö, joka toimii tämän lain voimaan tullessa potilasasiamiehenä, on kelpoinen toimimaan potilasasiavastaavana sen estämättä, mitä 6 §:ssä säädetään.

Helsingissä 9.12.2022

Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Noora Koponen vihr
Veronica Rehn-Kivi r